

De Krans

Studies over de Geschiedenis van de Groningse Universiteit 6

De Krans

**rijksuniversiteit
groningen**

Uitgegeven onder redactie van prof.dr. K. van Berkel.

De Krans

Hoogleraarsvrouwen in de Groningse academische
gemeenschap, 1914-2014

DORIEN DALING

Hilversum
Verloren
2014

Deze publicatie kwam mede tot stand dankzij financiële steun van de voormalige Commissie Geschiedschrijving Rijksuniversiteit Groningen en de Krans van Professorendames Groningen.

Afbeeldingen op het omslag: Academiegebouw; jaarvergadering in de Paalkoepel; reisje; bestuursleden in de Senaatskamer; reisje naar de Weerribben; vier kransleden; Koningin Juliana op bezoek bij Magna Pete.

© 2014 Dorien Daling & Uitgeverij Verloren
Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum, www.verloren.nl

ISBN 978-90-8704-437-4

Omslagontwerp Robert Koopman, Hilversum
Typografie Rombus, Hilversum
Druk Wilco, Amersfoort
Brochage Van Strien, Dordrecht

No part of this publication may be reproduced in any form without written permission from the publishers.

Inhoud

Voorwoord	7
1 De professorenuniversiteit	13
2 Het ontstaan van de krans	18
Professoren en hunne dames	20
Informele vrouwenfuncties	26
3 De deftige krans: circa 1914-1960	30
Het puik der Groningse vrouwen: professorendames, juffers en dames- studenten	31
Klassieke hoogleraarsvrouwen en traditionalisme	38
4 De kapsones krans: de jaren zestig en zeventig	53
Gemengde krans, clubs en andere nieuwigheden	54
Gewubd maar onbewogen?	69
Donkere morgens mooie dagen	77
Opzij of samen?	82
5 De zakelijke krans: de jaren tachtig en negentig	89
Ook ladies zijn heel wat mans!	91
Er is materiaal voor cement nodig	102
6 De eigenwijze en veerkrachtige krans: 2000-2014	111
Dagelijkse beslommeringen	113
Zusters en enkele ‘zwagers’	121
Kransbelevingen	124
Nawoord	131
Bronnen en literatuur	133
Personenregister	137

Voorwoord

Wie het heeft over de vrouw in de academische wereld, zou niet alleen moeten denken aan vrouwelijke studenten en docenten, maar ook aan de vrouwen van hoogleraren. Al heel lang spelen zij een rol van betekenis in het reilen en zeilen van een universiteit. In Groningen ontstond uit informele contacten rond 1914 de Krans van Professorendames, die nu dus ongeveer honderd jaar oud is. Wat begon als een kransje van deftige dames die met elkaar thee dronken en daarbij de gebeurtenissen aan de universiteit doornamen (althans volgens de overlevering), ontwikkelde zich tot een volwaardige vereniging met een bestuur, statuten en allerlei culturele activiteiten. Op het hoogtepunt telde de krans ruim driehonderd leden.

Na de bescheiden viering van het 95-jarig bestaan van de krans in 2009 stelde het bestuur een lustrumcommissie in, bestaande uit Evelyne Vos, Jacobien Schlecht en Wilma Wiersma, die als taak had voorbereidingen te treffen voor een grote herdenking in 2014. De intentie was om het eeuwfeest niet alleen te vieren in eigen kring, maar er ook aandacht aan te besteden in wijder verband, door een lustrumboek over de geschiedenis van de vereniging samen te stellen. De lustrumcommissie hoefde niet vanaf nul te beginnen, want in 2001 had de toenmalige voorzitter van de krans, Ynskje Penning, een archiefclub gevormd, met als doel historisch materiaal van en over de krans te verzamelen, te ordenen en uiteindelijk aan te bieden aan de Groninger Archieven. Er was een voorzichtig begin gemaakt met het opsporen en bijebrengen van foto's en documenten, die afgezien van de lopende zaken meestal niet van secretaris op secretaris waren overgedragen. Vanaf 2009 kwam dit proces in een stroomversnelling. Het verzamelde materiaal werd vervolgens geïnventariseerd en in 2011 ondergebracht bij de Groninger Archieven.

Aan het idee van een lustrumboek over honderd jaar Krans van Professorendames lagen drie wensen ten grondslag: 1. meer inzicht in het ontstaan van de krans: wanneer en waarom werd de club van hoogleraarvrouwen opgericht? Zijn er bronnen of bestaan er concrete aanwijzingen die het overgeleverde oprichtingsjaartal (1914) en -verhaal bevestigen?, 2. een beter begrip van de wisselwerking tussen de ontwikkeling van de krans en de veranderingen in de universiteit en de maatschappij en 3. een 'waarheidsgetrouwe' en integere beschrijving van de geschiedenis van de krans. Deze behoeften vormen het uitgangspunt van dit boek. Maar het boek is wél geschreven door een volstreekte buitenstaander. Aan de ene kant is historisch onderzoek door een niet-ingewijde van de krans nodig om de rol van de vereniging in de Groningse academische gemeenschap te kunnen duiden en om de ontwikkeling van de krans in de universitaire en maatschappelijke context te kunnen inbedden. Aan de andere

kant kunnen deze distantie en de samenhang die dit boek in de geschiedenis van de krans aanbrengt tot gevolg hebben dat niet alle leden zich volledig in het verhaal herkennen. Aleida Assmann heeft daarover in 2008 het volgende gezegd: ‘They [memory and history] are now considered as complementary, each one adding something that the other cannot supply (...) Memory complements history, history corrects memory. Historical scholarship depends on memory not only for oral testimony and experience, but also for criteria of meaning and relevance’.¹ Daarom zijn gesprekken gevoerd met verscheidene kransleden. Op deze manier kan een scala aan visies op, ervaringen met en betekenissen van de krans voor het voetlicht worden gebracht.

De derde wens verdient nog wat extra aandacht. Hoewel de behoefte aan een integere representatie van het eigen verleden niet iets is wat alleen of speciaal de krans betreft, is de beeldvorming over de krans en over hoogleraarvrouwen in het algemeen opvallend eenzijdig en dikwijls negatief. Dat geldt in elk geval voor de romanliteratuur. In W.F. Hermans’ satirische roman *Onder professoren* (1975) wordt de Groningse universiteit voorgesteld als een wereld van de schone schijn, bevolkt door bekrompen, jaloerse, hebzuchtige en zichzelf overschattende figuren. De vrouwen van de hoogleraren zijn er niet al te intelligent, niet oprecht geïnteresseerd in hun man(s) werk), zogenaamd idealistisch, gierig, drukdoend of flemerig.² In de recente roman *Unter Professorendamen* (2012) van Barbara Reeh is het niet heel anders; de titel zinspeelt dan ook niet toevallig op de titel van het boek van Hermans. Reeh is de echtgenote van Rainer Fremdling, hoogleraar economische en sociale geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) van 1987 tot 2006. Ook deze Duitse roman gaat over hoogleraren – en natuurlijk hoogleraarvrouwen – aan de Groningse universiteit, specifiek over de afdeling Duitse taal en cultuur in de jaren negentig, waar net een nieuwe hoogleraar is benoemd, afkomstig uit Duitsland (net als het echtpaar Fremdling). In het boek staan de machtsverhoudingen in de afdeling Duits en in de faculteit centraal alsook de intriges tussen de docenten onderling, met bijzondere aandacht voor de rol die de echtgenotes van de hoogleraren daarin spelen. Dezen worden vooral afgeschilderd als ‘*Hinterfrauen*’ (informantes of heimelijke opdrachtgeefsters) die hun mannen voortdurend opjutten om betere posities en meer status te verkrijgen. De Krans van Professorendames fungeert daarbij in het boek als instrument in handen van de ‘sterkste’ hoogleraarvrouwen.³ Een derde voorbeeld is de in 2008 verschenen Amerikaanse roman *The professors’ wives’ club* van Joanne Rendell, zelf getrouwd met een hoogleraar, die haar inspiratie haalde uit het feit dat in de Verenigde Staten veel hoogleraar gezinnen in stafwoningen op de campus leven, maar dat de partners weinig invloed hebben op de beslissingen die de universiteit maakt aangaande die woningen, kinderopvang, enzovoort. In haar novelle worden de hoogleraarvrouwen in eerste instantie geportretteerd als slachtoffers van hun op macht beluste, door het werk in beslag genomen of overspelige echt-

1 Aleida Assmann, ‘Transformations between history and memory’, *Social Research* 75 (2008): 61 en 63.

2 Willem Frederik Hermans, *Onder professoren* (Amsterdam: De Bezige Bij, 1975).

3 Barbara Reeh, *Unter Professorendamen: Ein Universitätsroman über Gastarbeiter, Karrieren und Intrigen* (Norderstedt: Books on Demand GmbH, 2012).

genoten. Door echter steun bij elkaar te zoeken, lukt het de vrouwen uiteindelijk de strijd aan te gaan tegen hun mannen en tegen de universiteit.⁴

Ofschoon alleen *Onder professoren* een sleutelroman is, putten alle drie auteurs uit hun persoonlijke betrokkenheid bij de universiteit waarover ze schrijven. Van Hermans is bekend dat hij met wrok terugdacht aan zijn tijd als lector fysieke geografie aan de RUG, waar hij in 1973 na een conflict ontslag nam. In hoeverre het verhaal van Reeh autobiografische elementen bevat, valt niet te zeggen. In elk geval is zij tot 2002 lid geweest van de krans, die door haar weinig flatteus wordt neergezet. Reeh benadrukt met name de vooroordelen die Nederlanders over Duitsers koesteren. In haar roman voelt de echtgenote van de nieuw benoemde hoogleraar zich totaal niet welkom en niet thuis in de krans. Hermans en Reeh hadden persoonlijke redenen en de literaire vrijheid om het Groningse academische milieu en de vrouwen van hoogleraren tamelijk negatief af te schilderen – hoewel: veel macht geven ze die vrouwen wél – maar dat betekent niet per se dat het beeld in non-fictie veelzijdiger of positiever is.

Gillis Dorleijn gaf in 1990 een (kritische) lezing over *Onder professoren* en werd naar aanleiding daarvan geïnterviewd door het *Nieuwsblad van het Noorden*. De Groningse hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde zei niet zonder ironie: ‘Ik heb me er over verbaasd toen ik hier hoogleraar werd, dat men er van uitging dat je lid van de Krans van Hoogleraren werd. Dat gezelschap bestaat nog steeds (...) Er bestaat ook een Dameskransje, voor de echtgenotes van hoogleraren. Na een interessante lezing neemt men daar beschaafd een drankje (...) Het is de 19^e-eeuwse hooglerarengeschiedenis die hier nog heerst’.⁵ Kunsthistoricus Henk van Os, hoogleraar in Groningen van 1974 tot 1989, stelde in zijn ‘memoires’ *Zien is genoeg* (2003), een bundel voordrachten en artikelen over Groningen en over zijn tijd als directeur van het Rijksmuseum, dat het Instituut voor Kunstgeschiedenis een ‘paradijs’ was, maar ook: ‘In een provinciestad en in een universitaire gemeenschap als die van Groningen werd veel aandacht besteed aan het handhaven van evenwicht tussen mensen. Onaardig gezegd: het maaveld is er vrij laag. Dat kan ook niet anders in een overzichtelijke gemeenschap die overzichtelijk wil blijven’.⁶ Bert Nijmeijer, tot slot, was in 2004 bij de jaarvergadering van de Krans van Professorendames en schreef daarover een artikelje voor de *Universiteitskrant* van Groningen. Hij gaf het stuk de titel “‘Dames, we gaan gebak eten!’”.⁷ En dat zegt eigenlijk al genoeg. Het kransbestuur heeft nog geprotesteerd tegen de toon van vooringenomenheid en de misleidende interpretaties die het artikel – inderdaad – kenmerken, maar dat mocht niet baten.

4 Joanne Rendell, *The professors' wives' club* (New York: NAL Accent, 2008).

5 Als geciteerd in: Berto Merx, ‘Hermans hekelde dorpse karakter van universitaire wereldje: “Onder professoren” alleen voor Groningers nog interessant’, *Nieuwsblad van het Noorden*, 1 juni 1990.

6 Henk van Os, *Zien is genoeg* (Digitale editie naar de tweede druk; Amsterdam: Uitgeverij Balans, 2005), 1976.

7 Bert Nijmeijer, “‘Dames, we gaan gebak eten!’”, *UK: Onafhankelijk Weekblad voor de Rijksuniversiteit Groningen*, 29 april 2004.

De beeldvorming over de krans is kortom aan herziening toe. Of liever: de geschiedenis van de krans verdient serieus onderzoek. Dit boek is er dus niet op gericht om het heersende beeld hoe dan ook bij te stellen, maar wel om de bronnen te laten spreken en aan de hand daarvan de ontwikkeling van de vereniging en haar betekenis voor de academische gemeenschap van Groningen te schetsen. Deze geschiedenis is ook relevant als aanvulling op de bestaande kennis over vrouwen in de wetenschappelijke wereld. Deze kennis betreft doorgaans vrouwen met een opmerkelijke wetenschappelijke carrière (de eerste vrouwelijke student, promovendus, lector, hoogleraar, Akademielid, etcetera). Vrouwen hebben echter ook anders dan via de wetenschappelijke carrière hun sporen in de academie nagelaten, bewust dan wel onbewust. Ten minste waren en zijn partners van hoogleraren goed geïnformeerd over wat er in de universiteit gebeurde en vormen zij op die manier een mogelijk belangrijke, nog weinig aangeboorde bron voor universiteitshistorici. Ten hoogste hadden zij daadwerkelijk de aanzienlijke hoeveelheid (informele) macht die Hermans en Reeh hen al toeschreven en beïnvloedden ze de carrières van hun mannen.

Er zijn allerlei manieren om de geschiedenis van een vereniging van partners van hoogleraren te bestuderen en op te zetten. In dit geval is gekozen voor een cultuurhistorische of ‘antropologische’ benadering, waarin het gedetailleerd beschrijven van academische omgangsvormen, gebruiken en rituelen centraal staat. Deze benadering lijkt het meest geschikt voor een jubileumboek van een instituut dat deel uitmaakt van de universiteit in brede zin, dat wil zeggen van het academisch (samen)leven en van de gemeenschap die de universiteit zeker in het verleden pretendeerde te zijn.⁸ Maar het is ook goed voor te stellen dat bijvoorbeeld prosopografisch onderzoek naar de achtergrond (afkomst, vermogen, netwerk, cultureel kapitaal) van hoogleerarsvrouwen interessante resultaten oplevert, als men wil weten op welke wijze de (machts)verhouding tussen de seksen echt doorwerkte in de academische cultuur en in het universitaire bedrijf. Verder moet binnen het kader van deze studie behalve aan de rol van de hooglerarsvrouwen in de academie – speciaal ook die van de vrouw van de rector magnificus – minstens zoveel aandacht worden besteed aan de betekenis die de krans voor die vrouwen heeft en heeft gehad. Dit aspect wordt mede aan de hand van een vergelijking met twee andere groepen vrouwen belicht: echtgenotes van predikanten, die net als hooglerarsvrouwen een informele functie vervulden, en de Nederlandse Vereniging van Vrouwen met Academische Opleiding (VVAO). Daarnaast draagt dit comparatieve element bij tot een beter begrip van maatschappelijke invloeden op het kransleven, zoals de tweede feministische golf.

Omdat deze studie de geschiedenis van de krans behandelt in relatie tot veranderingen in de academie en de maatschappij, is gebruikgemaakt van enige literatuur over de geschiedenis van de Groningse universiteit en over bijvoorbeeld de VVAO. Maar vanzelfsprekend is het archief van de Krans van Professorendames van het grootste belang geweest. Het archief beslaat de jaren 1949 tot en met 2009, al zijn

⁸ Zie: Klaas van Berkel, *Academisch leven: Over geschiedenis, karakter en veerkracht van de Nederlandse universiteit* (Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2009).

notulen, jaarverslagen en correspondentie pas sinds de jaren tachtig systematisch bewaard. Enkele cruciale stukken van na 2009 zijn door het bestuur aan mij ter beschikking gesteld. Over de jaren 1914 tot 1949 bevat het kransarchief dus geen materiaal. Toch is het mogelijk het ontstaan en de vroege geschiedenis van de krans te reconstrueren, met behulp van literatuur betreffende vrouwelijke studenten en docenten alsmede (auto)biografisch materiaal (doorgaans van en over mannelijke hoogleraren, maar tevens twee biografische portretten door professorendochters). Ook is het archief van de Senaat en de faculteiten van de Groningse universiteit (1611-1930) geraadpleegd. De waarde van de interviews met kransleden is reeds besproken.

Dit boek bestaat uit zes hoofdstukken. De opbouw is chronologisch, maar de hoofdstukken zijn wel zo ingedeeld dat zij bepaalde thema's en trends in de ontwikkeling van de krans weergeven. Hoewel dit verhaal over vrouwen gaat, moet toch worden begonnen met een kort hoofdstuk waarin vooral mannen acteren. De universiteit was aan het begin van de twintigste eeuw nog een mannenbolwerk; het academische leven in Groningen in die tijd wordt eerst gekarakteriseerd. Vervolgens komt in het tweede hoofdstuk het ontstaan van de krans aan de orde, een relaas dat niet in 1914 begint, maar al in de zeventiende eeuw. Het bespreekt de functie van hoogleraarsvrouwen bij academische plechtigheden en laat zien dat die functie na 1900 werd verzwaaard. De hoofdstukken drie tot en met zes behandelen achtereenvolgens de jaren 1914 tot 1960 (deftigheid en een 'informele bureaucratie' van gedragsregels), de jaren zestig en zeventig (discussies rond elitisme, democratisering en de nieuwe vrouwenbeweging), de jaren tachtig en negentig (formele oprichting en verzakelijking) en de jaren 2000 tot 2014 (opheffen, fuseren of doorgaan?). Zoals gezegd ontwikkelde de krans zich geleidelijk tot een volwaardige vereniging met een paar honderd leden. Maar de afstand tot het hart van de academie nam ook toe. Als gevolg van de schaalvergroting, de democratisering, de bureaucratisering en de professionalisering van de universiteit verdween de vanzelfsprekendheid van het kranslidmaatschap van een hoogleraarsvrouw. Natuurlijk speelde ook de vrouwenemancipatie daarbij een grote rol. Sinds het eind van de jaren zeventig loopt het ledental van de krans steeds verder terug. Sommige leden zetten vraagtekens bij het voortbestaan van de krans in de eenentwintigste eeuw; één van hen beschrijft de krans als een 'beetje een vreemd instituut' in de huidige tijd. Maar dat instituut toont keer op keer veerkracht. Hoe valt dat te verklaren?

Dit boek verschijnt als deel van de serie Studies over de geschiedenis van de Groningse universiteit en is mede mogelijk gemaakt door de voormalige Commissie Geschiedschrijving Rijksuniversiteit Groningen. Deze commissie bestaat tegenwoordig alleen nog uit Klaas van Berkel, bekleder van de Rudolf Agricola-leerstoel in de geschiedenis. De historicus is de echtgenoot van een oud-voorzitter van de krans, Evelyne Vos. Tijdens het voorzitterschap van Vos is een student-assistent van Van Berkel, Milou Verheij, begonnen met het ordenen van het kransarchief. Zij maakte uiteindelijk ook de plaatsingslijst en interviewde daarnaast in 2011 enkele van de oudste leden van de krans. Ik ben Van Berkel veel dank verschuldigd, in de eerste plaats omdat hij mij voor dit project heeft benaderd en verder vanwege zijn betrok-

kenheid tijdens het onderzoek. Ook het boek zelf heeft baat gehad bij zijn inhoudelijke adviezen en aanvullingen.

Bijzondere dank gaat uiteraard ook uit naar het bestuur van de Krans van Professorendames, speciaal Rie Gieskes, voor het vertrouwen dat het in mij heeft gesteld alsmede voor de openhartigheid, het verstrekken van informatie en andere vormen van ondersteuning. Het boek had bovendien niet tot stand kunnen komen zonder de financiële steun van de krans. Erkentelijk ben ik tevens Inge de Wilde en Mineke Bosch, beiden deskundig op het gebied van vrouwen- en universiteitsgeschiedenis (en eerstgenoemde is zelf getrouwd met een Groningse hoogleraar, maar nooit lid geweest van de krans). Zij hebben het manuscript gelezen en van waardevolle correcties en suggesties voorzien. Verder denk ik met veel genoegen terug aan de verhelderende gesprekken met enkele kransleden, die ik wil bedanken voor hun gastvrijheid en mededeelzaamheid. J. van Keulen en M. Hermse dank ik voor hun hulp bij het toegankelijk maken en raadplegen van stukken in het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven alsook voor het verstrekken van beeldmateriaal, Renate Huttinga voor haar hulp bij het doorzoeken van de fotocollectie van het Universiteitsmuseum en Anja van Leusden van Uitgeverij Verloren voor de prettige communicatie. Tot slot moet worden vermeld dat de verantwoordelijkheid voor alle standpunten, interpretaties en onvolkomenheden uitsluitend bij de auteur berust.

De professorenuniversiteit

Al eeuwen spelen de echtgenotes van hoogleraren een rol van betekenis in de academische wereld. Lange tijd was hun rol in die wereld groter dan die van andere vrouwen, omdat de universiteit tot in de twintigste eeuw in hoge mate het domein van mannen was en omdat de hoogleraren er tot ongeveer 1970 de dienst uitmaakten.¹ De Senaat, de vergadering van alle hoogleraren aan een universiteit, nam alle beslissingen inzake het onderwijs en het onderzoek en beschouwde zichzelf als het hart van de universiteit. Zeker aan het begin van de eeuw, maar in afnemende mate tot in de jaren vijftig, werd dat sterke gevoel van eigenwaarde ook buiten de academie tentoongespreid. De hoogleraren gedroegen zich, conform de sociale conventies van die tijd, als hoogwaardigheidsbekleders en genoten veel aanzien. De ‘stand der hoogleraren’ in Groningen had een eigen levensstijl en vormde een kleine en tamelijk besloten kring. In 1914 telde de Senaat van de Groningse universiteit 43 leden. Deze kenmerken droegen ertoe bij dat de hoogleraren, toen nog uitsluitend mannen, elkaar allemaal kenden en doorgaans vertrouwelijk met elkaar omgingen. De omgang beperkte zich niet tot de academische context, die destijds sowieso niet strikt was gescheiden van het privé-domein. Het was binnen de Groningse kring van hoogleraren niet ongebruikelijk persoonlijke relaties te onderhouden. Men ontmoette elkaar en andere leden van de gegoede burgerij bijvoorbeeld ook in gezelschappen als de Debatingclub of in een sociëteit; er werd gewandeld, geschaatst, gemusiceerd en men ging bij elkaar op visite.

De hoogleraren hadden bovendien een maandelijks gehouden krans, die in elk geval sinds de jaren zeventig van de negentiende eeuw bestond. De professorenkrans, voorgezeten door drie (later vier) ‘*reges convivii*’, was niet voor zaken, maar voor lezingen en gezelligheid. In 1879 schreef de astronoom J.C. Kapteyn, later zeer beroemd, erover aan zijn verloofde C.E. Kalshoven:

Zaterdag avond krans geweest. ’r Waren weinig bezoekers maar ’t was ’r prettig. De gezelligste lui zijn de trouwste comparantes. Ik ga ’r altijd heen als ik kan. Natuurlijk zijn we de volgende morgen ’n beetje zwaar in ’t hoofd (van de professorale discoursen) maar men moet toch wat over hebben voor ’n gezellig avondje.²

¹ De volgende schets van de professorenuniversiteit is vooral gebaseerd op: K. van Berkel, ‘De stand der hoogleraren’, in: *Een universiteit in de twintigste eeuw: Opstellen over de Rijksuniversiteit Groningen 1914-1999*, eds. K. van Berkel en F.R.H. Smit, 193-252 (Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1999), 193-214.

² Klaas van Berkel en Annelies Noordhof-Hoorn, ‘*Lieve Lize*’: *De minnebrieven van de Groningse astronoom J.C. Kapteyn aan Elise Kalshoven, 1878-1879* (Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 2008), 131. Op de

Rond 1914 begonnen de vrouwen van de hoogleraren hun eigen krans. Om te kunnen begrijpen waarom dat gebeurde, zal eerst nader worden stilgestaan bij het karakter van het academische leven in Groningen aan het begin van de twintigste eeuw.

Aan het begin van de vorige eeuw gold de Senaat wettelijk gezien als de kern van de universiteit. Zij koos elk jaar uit haar midden een voorzitter, de rector magnificus, en heerste over het onderwijs en het onderzoek. Daarnaast kende het universitaire bestel het College van Curatoren, dat door de Rijksoverheid werd benoemd en uit lokale en provinciale hoogwaardigheidsbekleders bestond, zoals de burgemeester van Groningen. Dit college was verantwoordelijk voor de universitaire gebouwen en het personeelsbeleid en communiceerde met de minister, die besliste en benoemde. Vooral de fulltime secretaris van het College van Curatoren had een invloedrijke positie, want de curatoren hadden een andere hoofdbetrekking en deden hun werk voor de universiteit ernaast. Omdat zij geen deel uitmaakten van de wetenschappelijke gemeenschap maar wél belangrijke bevoegdheden hadden, was de relatie tussen het College van Curatoren en de Senaat soms gespannen. Wantrouwen van de hoogleraren jegens de curatoren en hun secretaris – toch enigszins buitenstaanders in het academische leven – was een regelmatig terugkerend thema.

De universiteit kende verschillende soorten hoogleraren: gewone, buitengewone, kerkelijke en bijzondere. De eerste groep had het meeste gezag en was het grootst. De gewone hoogleraren bezetten een vaste leerstoel en mochten hun salaris, dat sinds de Wet op het Hoger Onderwijs van 1876 vaststond, niet aanvullen met inkomsten uit nevenfuncties. Het ambt van buitengewoon hoogleraar had vóór 1876 al bestaan en was in 1905 door de Kroon opnieuw gecreëerd, als deeltijdfunctie voor minder cruciale vakken. De kerkelijke hoogleraren onderwezen studenten theologie in de vakken behorend bij de opleiding tot predikant en waren formeel in dienst van de Nederlandse Hervormde Kerk. Ten slotte waren er bijzondere hoogleraren, die van de universiteit toestemming hadden gekregen bepaalde vakken te doceren, maar die door buitenuniversitaire instanties werden aangesteld en betaald. Hoewel Groningen de traditie kende geen overdreven onderscheid tussen de verschillende soorten hoogleraren te maken, had het ene type hoogleraar meer aanzien dan het andere en waren er wettelijke distincties. De buitengewone en de kerkelijke hoogleraren hadden in de Senaat uitsluitend een adviserende stem, terwijl de bijzondere hoogleraren er helemaal geen zitting in hadden. Emeriti hoogleraren (vanaf 70 jaar) bleven lid van de Senaat, maar zij deden niet meer mee aan stemmingen.

Na emeritaat, overlijden of vertrek van een collega gingen de hoogleraren van de betreffende faculteit op zoek naar een geschikte opvolger. Zonder dat er een sollicitatieprocedure plaatsvond, werd er een voordracht ingediend, die via de Senaat en het College van Curatoren bij de minister terechtkwam. Vervolgens deed de minister

website van de Universiteitsbibliotheek van Groningen, waar een klein archief van de Professoren- en Lectoratenkrans wordt bewaard, valt te lezen dat de professorenkrans ergens tussen 1864 en 1892 is opgericht. Aan de hand van de brieven van Kapteyn kan die periode worden teruggebracht tot de jaren 1864-1878. <http://www.rug.nl/bibliotheek/services/ub/gebouw/derdeverdieping/zaalbijzonderecollecties/bijzonderecollecties/professorenkrans> [24-10-2013].